

"קובץ הלכות נחוצות"

לקיום "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" בצל נגיף ה"קורונה" ר"ל

השימוש בתמיסת "אלכו-ג'ל" בשבת ויום טוב ובימי הפסח

ראשית כל, השבים לביתם ויושבים לקרוא בדפים שלפניכם, וטרם שטפו או חיטאו את ידיהם כמומלץ וכנדרש, נציין, כי התמיסה "אלכו-ג'ל" בכל סוגיה, כשרה למהדרין אף לימי הפסח (נבדק ע"י מומחי כשרות). ומותרת בשימוש בשבת ויום טוב, בהיותה חומר נוזלי, שאינו נמרח כמשחה או קרם (ראה שו"ע ש"ד, י"א ושכ"ז, א).

ואף שהגאון בעל "אגרות משה" כתב שהחמיר לבני ביתו שלא להשתמש בסבון נוזלי בשבת (שו"ת אג"מ א, קי"ג). הכרעת כל הפוסקים, שכבר הותר הדבר ואין לחשוש לא לממרח ולא לממחק (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בקובץ תשובות א, ל"ח והגר"ע יוסף זצ"ל ב"הליכות עולם" ד, עמ' ק"ח). ואין לחשוש לאיסור "הולדת ריח" בחומר ריחני, משום שכל הניתן ישירות על הגוף - אין בו איסור, משום "דזיעה מעבירתו". ואמנם בני ספרד מחמירים בהתזת בושם על הגוף בשבת ויום טוב, היינו במקום שיכוסה בבגד, אבל לא על מקום מגולה כידיים (ראה שו"ע תרי"א לענין שפיכת מי ורדים על ידיהם של הכוהנים, בטרם עלייתם לדוכן, ביום טוב, המותרת, כדי "לברך את עמו ישראל באהבה").

תיקון נחוץ בדפי ההלכה לפסח תש"פ

במוצאי יום טוב ראשון של הפסח (אור ליום ששי א' דחול המועד) - מבדילים בשתי ברכות בלבד: "**הגפן**" ו"**המבדיל**" כבכל מוצאי יום טוב. לצערי, בטעות, דילגה לשם, שורה וחצי ממוצאי שבת חול המועד, שאז מברכים גם על **נר ובשמים** - כבכל מוצאי שבת. ואז נוגע המשך המשפט: שיש הנוהגים שלא לאכול "מלווה מלכה" במוצאי שבת שהוא בתוך מועד, כיון שלא עוברים משבת לסתם יום של חול. ויש שכן אוכלים.

תפילה בציבור

שולחן ערוך צ, ט עפ"י גמ' ברכות ו ע"ב: "ישתדל אדם בכל יכולתו להתפלל בבית הכנסת עם הציבור" וחובה על תושבי כל מקום, שיתפללו במניין בבית הכנסת, שאם לאו, הקב"ה כועס, ואומר: "מדוע באתי ואין איש, קראתי ואין עונה" (ישעי' נ). "וכן אם נאנס... והוא מתפלל ביחיד, אף על פי כן, יתפלל בבית הכנסת". **הלכה למעשה** המחויב להיות בבידוד - **פטור מתפילה בציבור** (ראה משנ"ב צ, כ"ט ומכל מקום, ישתדל להתפלל בביתו בשעה שהציבור מתפללים בבית הכנסת (שו"ע צ, ט), ולדעת המגן אברהם שם, י"ז מעלה זו [- בשעה שהציבור מתפללים] - דווקא בשעת חרון ר"ל").

שידוכין: יש להמשיך ולקיים פגישות שידוכין, בישיבה במרחק 2 מטר זה מזה, והלוואי וישמע בישראל אך ורק "קול ששון וקול שמחה". בעז"ה באירועים רבי-משתתפים בריקודים ומחולות כמנהג ישראל, במהרה.

קיום תפילה בציבור בעת הזאת

כתב הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל ב"דברי סופרים", ל: "והעובר על ציווי הרופאים בסדר ההנהגה הנקבעת על ידי השלטונות האחראים על רפואת הציבור [- בעת מגיפת החולירע שבזמנו ר"ל] **חוטא לד' במאד**, כי גדולה סכנתא מאיסורא, ובפרט במקום סכנה לו ולאחרים, שגורם ח"ו התפשטות החולי בעיר וגדול עונו מנשוא".

ואכן, הגאון רבי אשר וויס שליט"א הבהיר בשיעורו היום (חמישי י"ד אדר), כי אין מושג הלכתי שיתיר תפילה בציבור באמצעים טכנולוגיים כמו סקייפ או שיחת וידאו. "בתפילה בציבור אתה לא יכול להשתמש באמצעים טכנולוגיים. תפילה בציבור זה רק שאנשים נמצאים יחד. שכנים במרפסות יכולים להצטרף כמניין ולומר קדיש וקדושה בתנאי שהם רואים זה את זה. אין לנו פתרון טכנולוגי לתפילה בציבור." והוסיף ואמר הרב:

"אותם רבנים שפסקו לסגור בתי כנסיות הצדק אתם. כי כאשר אין דרך אחרת למנוע את התפשטות המגיפה, פיקוח נפש דוחה הכול. פיקוח נפש דוחה כל הלאווים שבתורה, ודוחה תפילה בציבור. כשכל בית ישראל שופך דמעות ונבצר ממנו להתפלל בציבור, אני בטוח שהקב"ה מקבל את הזעקה של עם ישראל".

פירוט אופנים שונים של הצטרפות לעשרה ל"תפילה בציבור"

(מתוך ספר "תפילה כהלכתה" פרק ח)

א. העשרה המצטרפים למניין, צריכים לעמוד במקום אחד והש"ץ איתם (שו"ע נ"ה ומשנ"ב, מ"ח) ואפילו אינם רואים זה את זה, כגון שיש בימה או עמודים ביניהם, וכן כתב הגרי"ח זוננפלד זצ"ל שאפילו ארון ספרים רחב וגבוה - אינו חוצץ בין המתפללים, "דעיקר ביהכ"נ לקבץ כל הנקבצים בתוכו" (שלמת חיים א, י"ח).

ב. העומדים בחדר אחר - אינם מצטרפים (משנ"ב שם, מ"ח) ואפילו הפתח פתוח, ולפמ"ג אף אם אין דלת בפתח, שכל שאין הקיר פרוץ במילואו - נחשב כשני חדרים, ובשע"ת, שם "אפילו רואים אלו את אלו". כמו כן. העומד בפתח, באופן שבסגירת הדלת יהיה בחוץ - אינו מצטרף (שו"ע נ"ה, י"ג וראה עוד ב"תפילה כהלכתה" ח, הערה קכ"ה). חלק מהעשרה מחוץ לחדר, והש"ץ על המפתח - כולם מצטרפים, אף כשאינם רואים אלו אלו. אבל אחר שאינו הש"ץ - אינו מצטרף ביניהם וכל שכן, כשתשעה בחדר והש"ץ בפתח שמצטרפים (שו"ע נ"ה, ט"ו ומשנ"ב נ"ד כלעניין זימון בשו"ע קצ"ה). אמנם לבני ספרד - אין הש"ץ מצטרף, אלא כשהוא ביניהם (כף החיים נ"ה, פ).

ג. הנמצאים בעזרת נשים או מעבר לקיר בית הכנסת. וביניהם חלון, אפילו קטן, או בגובה כמה קומות - תפילתם תפילה בציבור, ובשעת הדחק [- כמגיפת הקורונה ר"ל], אף מצטרפים למניין - בתנאי שרואים אפילו מקצתם אלו את אלו ובמידת האפשר [כשיישמר מרחק 2 מטר זה מזה] - טוב שייכנסו לבית הכנסת (משנ"ב נ"ה, נ"ב וביה"ל ד"ה ולחוץ וכו' וכף החיים שם, ע"ח).

הערה: אין לקיים מניין נוסף בעזרת נשים או בחדר הסמוך לבית הכנסת, כשהדבר מפריע למתפללים בבית הכנסת (שו"ת שארית יהודה (בלום) או"ח, ח).

ד. המתפללים בשדה פתוח, אם שומעים ורואים זה את זה - מצטרפים למניין, ובתנאי שלא יעמדו משני צידי כביש או דרך הרבים (שו"ת מנחת יצחק עפ"י שו"ע קצ"ה, א לעניין זימון, וכמובא בפמ"ג נ"ה א"א, י"ב לעניין צירוף למניין). ומכל מקום, יש להיזהר שלא יחצוץ ביניהם דבר שאינו נקי (כפחי אשפה וכדומה) - שו"ע נ"ה, כ.

תחנות ונפילת אפיים (פרט לחודש ניסן)

אין נפילת אפיים, אלא במקום שיש ספר תורה או במקום שאפשר לראות ממנו את ארון הקודש (רמ"א קל"א, ב). יש שם רק ספרי קודש - אפשר לומר המזמור, בלי נפילת אפיים (שער הציון, ט). ודי לעניין זה, אף כשספר התורה אינו בארוננו המיוחד (שו"ת אג"מ או"ח ד, כ"א). הגדרת מקום שרואים ממנו ארון הקודש: אפילו בחצר או עזרה שבצד ביהכ"נ, כשפתח ביהכ"נ פתוח (ודי שהדלת אינה נעולה, אף שהיא סגורה - אז נדברו ה, כ"ו) או כשהארון נראה מבעד חלון, ומכל מקום, כשמתפללים בחדר בפני עצמו, אפילו פתוח לעזרת ביהכ"נ - אין נופלים (שער הציון, י"ב).

יחיד המתפלל בביתו ואין לו ספר תורה - כנ"ל, אינו רשאי ליפול אפיים, אלא אם כן, באותה שעה אומרים תחנון בבית הכנסת - רשאי גם כן ליפול, בתנאי שאין מפסיק בינו לבין הציבור דבר שאינו נקי, כנ"ל (רמ"א קל"א, ב וי"א ומשנ"ב יד-טו) מכל מקום, יחיד האומר תחנון, אסור לומר י"ג מידות של רחמים, אלא בטעמי המקרא - כקורא בתורה (שו"ע תקס"ה ומ"ב תקפ"א, ד [ורשאי לסיים במילת "ונקה" - שו"ת יחוה דעת א, מ"ז]).

קריאת התורה

תקנת משה רבנו ע"ה לקרוא בתורה בציבור: בשבת, יום טוב, חול המועד, ראש חודש ובשני וחמישי, ועזרא תיקן, גם במנחה של שבת (רמב"ם תפילה י"ג, ח כגרסת הרי"ף פ"ד דמגילה והירושלמי). הפוסקים דנו, האם קריאת התורה הינה חיוב על הציבור, או על כל יחיד ויחיד (ראה באור הלכה קמ"ו, ד"ה יש וכו' עפ"י הראשונים).

בנספחים לספר "תפילה כהלכתה" תשובתו הארוכה והמפורטת, של **הגאון רבי יצחק יעקב וויס זצ"ל** אב"ד העדה החרדית למחבר שיבדלח"ט, לשאלה האם אנוס מחמת חולי, שנתן לו הרופא רשות לצאת מביתו לזמן קצר, ביום שיש קריאת התורה, למה יעדיף לצאת? האם לתפילה בציבור? או לקריאה בתורה? והכריע למעשה: "בנידון דידן, דהוא מחמת חולי ואי אפשר לקיים שניהם, יש להקדים תפילה בציבור, ובפרט דתפילת שחרית קודם בזמנו, ובאנוס או חולה, יש לחוש דאין כל הזמנים שווים אצלו..... אמנם, אם לא יוכל לכוון בתפילתו בביהכ"נ כמו בבית, שאף באדם בריא, יש לדון..... שיתפלל ביחידות, וכתב זה בס' אגרות משה או"ח, ג והוכיח דאם הכוונה שמוכרח לצאת יש לו גם כשמתפלל עם הציבור - התפילה בציבור עדיף מיתרון הכוונה עיי"ש..... אבל בנידון דידן, דאי אפשר לקיים שניהם.... כדאי להכריע בנידון דידן שיתפלל בביתו בכוונה כפי האפשר, וילך לקריאת התורה בציבור, כנלענ"ד".

עשרה שהתפללו ביחידות, מצטרפים לקרוא בתורה (שו"ת הר צבי או"ח א, נ"ב וכן הכריע היעב"ץ בסידורו). ודי בשישה שלא שמעו הקריאה - להוציא ספר תורה ולקרוא עבורם (ביה"ל קמ"ג, ד"ה בפחות וכו'). ויש מצדדים שאף עבור שלשה - קוראים (שו"ת מהרש"ם א, קע"ה וב, צ"ו והיינו, תמיד כמניין הקוראים באותו יום).

טלטול ספר תורה

מן הדין אין להוציא ספר מביהכ"נ לקריאה בנפרד במקום אחר, פרט לבית האבל ר"ל או במקרים מיוחדים, בתנאי שקובעים שם מקום מכובד לספר לזמן קצר, ויניחו שם את הספר לפני הקריאה, ונהוג שמלווים שנים את הנושא את הספר בהלך ובחזור (ראה משנ"ב קל"ה, מ"ח). **למעשה, אם מקיימים מניין** למבודדי קורונה, - מטלטלים לצורכם ספר תורה, להוציאם בקריאה (ביאור הלכה קל"ה, ד"ה אין וכו'), ויש מקילים אף לצורך פחות מעשרה - במידה ומכינים מקום לספר ליום או יומיים (רמ"א קל"ה, י"ד ומג"א. **ויש שהחמירו מאד** שלא לטלטל ספר תורה ממקומו (הגר"א במעשה רב, קכ"ט וכן ראה שו"ת שלמת חיים (החדש) להגרי"ח זוננפלד זצ"ל). **בכל אופן**, כשמטלטלים ספר, ביום שיש שתי קריאות, יטלטלו רק אחד ויגלו.

ברכת החודש

בשבת שלפני ראש חודש מנהג קדמונים (עכ"פ מבני אשכנז) לברך את החודש הבא עלינו לטובה, כדי להודיע לכל, אימתי יחול ר"ח, ומתוך כך, יזהרו בהלכות החודש. וגם הנשים נהגו לומר ברכת החודש - אפילו מתפללות בביתן, ובפרט שר"ח - חג הניתן לנשים, והיא בקשת רחמים (ראה משנ"ב תי"ז, א). ברכת החודש ניתנת לאמירה אף ביחידות, עד לשקיעת החמה של ערב ר"ח, אלא, שהיחיד מדלג על המילים "בזכות תפילת רבים".

תפילת יום כפור קטן

אנשי מעשה, נוהגים לערוך סדר "תפילת יום כפור קטן" בתפילת מנחה של ערב ר"ח, והיא תקנת ההר"מ קורדבירו זצ"ל, מפני שבראש חודש "זמן כפרה לכל תולדותם", והמשתדל בעשיית תשובה בערב ראש חודש - יהיה לו יום ר"ח לכפרה שלימה (משנ"ב תי"ז, ד). רשאים לומר תפילת יום כפור קטן ביחידות, אלא שיש לדלג על אמירת י"ג מידות של רחמים, מהפסוק "ויעבור ד' וגו' אלא אם כן, יודעים לאומרם בניגון הטעמים - כקורא בתורה (משנ"ב תקפ"א, ד ותקס"ה, י"ב).

ברכת האילנות

כתב השולחן ערוך: "**היוצא בימי ניסן**, וראה אילנות שמוציאין פרח, אומר ברוך וכו', ובגמרא: "**היוצא לגינות ופרדסאות וכו'** - מכל מקום, הלכה למעשה: הרואה עצי פרי **מחלון ביתו, יכול לברך ברכת האילנות**, גם על הנטוע בחצרו (כף החיים רכ"ו, ג וספר מועד לכל חי א, ז) **ויש שכתב**, שניתן לברך אף על אילנות ננסיים הגדלים בעציץ או אדנית שבבית, ואפילו מנותקים מקרקע הבית (הגר"ש ווזנר זצ"ל בשו"ת שבט הלוי ז, קפ"ד).

קריאת פרשת הנשיאים

קריאת פרשת הנשיאים מראש חודש ניסן, אף שנהגו צדיקי הדורות מתלמידי הבעש"ט, לקוראם מתוך ספר תורה ולא חששו לטלטול הספר שלא לצורך, כנהוג בבתי כנסת רבים בירושלים ת"ו מיד לאחר תפילת שחרית. יש שכתבו, שאין לקרוא מתוך ס"ת **אלא מתוך חומש**, כי יש איסור לקרוא בספר תורה בלא ברכה (שו"ת מהרש"ם א, קע"ה ושו"ת משיב דבר, ט"ז וכן מנהג חב"ד כמובא "בשערי הלכה ומנהג" ב, קפ"ט).

מכירה ושריפת חמץ: מכירת חמץ, אפשרית לביצוע גם על ידי מינוי הרב או שליח בית דין, דרך הטלפון בציון הכתובת והמקומות בהם החמץ מרוכז. כמו כן, יכול אדם למנות אפילו את אשתו או בתו הגדולה, לבצע בדיקה, ביטול, מכירה ושריפת החמץ בשליחותו.

סיום מסכת בערב פסח: בכור החייב לצום בערב פסח, והוא בבידוד, רשאי לשמוע ולהשתתף בסיום הנערך בבית הכנסת בשמיעתו (דעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל במעדני שלמה פסח עמ' 2 דרך הטלפון. ובשו"ת משנת יוסף י', פ שיביאו לו לבכור, לטעום מסעודת המצווה של הסיום).

שימו לב ! בימים אלו, מותרת, אמירת תהילים בכל שעות היממה, בהוספת: "אחינו כל בית ישראל העומדים בצרה וכו'

לפניכם נוסח "תפילת רבנו תם" זי"ע, נכדו של רשי"ל מגדולי בעלי התוספות, תפילה המקובלת מדורי דורות לאומרה, לישועה והצלה מכל פגע, דבר מגיפה ומחלה, ומכל דבר רע בגשמיות וברוחניות, וראוי לאומרה בתקופה זו בכל יום:

תפילת רבנו תם

בְּבִקְשָׁה מִכֶּם מִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל וְרַפָּאֵל, שְׂתַעֲמְדוּ בְּתַפְלָה בְּבִקְשָׁה וּבְתַחֲנוּנִים לְפָנַי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂאֲצִילֵיחַ בְּכָל דְּרָכֵי וּבְכָל מְקוֹם שְׂאֲנִי הוֹלֵךְ, הֵן מְלִיסְטִים שְׂלֵא יִזְיָקוּנִי; הֵן מְשָׁדִים, הֵן מְלִילִין, הֵן מְאִישׁ וְאִשָּׁה מְכַל דְּבַר רַע; הֵן מְחָרְבִּים וְדָבָר, הֵן מְרַעֲבִים, הֵן מְכַל פְּרַעֲנֵינִי הַהוֹלְכִים וְבָאִים לְעוֹלָם. מִן הַכֹּל יִצִּילֵנִי אֲדֹנָי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׂלֵא יִשְׁלֹטוּ בִּי, לֹא בְּגוֹפִי וְלֹא בְּמַאֲדֵי וְלֹא בְּזַרְעִי. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ אֲדֹנָי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי, שְׂתַּהַּא הַשְּׂעָה הַזֹּאת עַת רְצוֹן לְפָנֶיךָ שְׂתִּשְׁמַע אֶת תְּפִלְתִּי וּבִקְשָׁתִי.

(ויאמר שלש פעמים) אֲדֹנָי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סְלָה

(ושלש פעמים) אֲדֹנָי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בּוֹטַח בְּךָ

(ושלש פעמים) אֲדֹנָי הוֹשִׁיעָה | הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קְרָאוֹ

(ושלש פעמים) הַמֶּלֶךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רַע יְבַרְךָ אֶת הַנְּעָרִים וְיִקְרָא בְהֵם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבוֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק, וְיִדְגּוּ לְרַב בְּקִרְבַּ הָאָרֶץ.

(ושבע פעמים) לִישׁוּעַתְךָ קוִיִּתִי אֲדֹנָי. לְפִוְרָקְךָ סִבְרִית אֲדֹנָי.

(ושבע פעמים) גֹּד גְּדוּד יְגוּדְנוּ וְהוּא יְגַד עֲקֵב

כֶּךָ אֲצִלִּים בְּדְרָכֵי כְמוֹ שְׂעָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ בְּעִבְרוֹ הַיַּרְדֵּן עִם יִשְׂרָאֵל בְּמִלְחָמָה עִם הַכְּנַעֲנִי וְשָׁב בְּשָׁלוֹם לְאָרְצוֹ.

אמירת פיטום הקטורת

המליצו כל גדולי דורנו לאומרה פעמיים ביום

המקור: בזוהר הקדוש - פרשת וארא ק ובפרשת ויקהל רי"א אמר רבי פנחס: פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגעתי בו באליהו, אמרתי לו: יאמר לי מר, דבר המועיל לבריאות. אמר לי... שאם יכנסו בניו שבארץ לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ויאמרו ברצון נפשם ולבם עניין הקטורת הסמים שהיו ישראל מקריבים תתבטל המגפה מהם.

ו**כתב רבי משה בן מכיר בספרו סדר היום פרשת סדר העבודה עמוד טו:** "החושש עליו ועל נפשו, ראוי הוא להשתדל בכל עוז בעניין הזה, ולכתוב ענין הקטורת בקלף כשר, בכתיבה אשורית, ולקרות אותו בבוקר ובערב, ככוונה שלמה, ואני ערב." וכן היה נוהג האריז"ל שער הכוונות י"ג, בשעת מגיפה לומר 'פיטום הקטורת'.

אבינו האב הרחמן, ירחם עמו ונחלתו, כפי שהבטיחנו: "כי לא ייטוש ד' עמו ונחלתו לא יעזוב"

והוא "הרופא לכל בשר ומפליא לעשות" ישמור יגן ויציל, את כולנו

מכל נגע מחלה ומגפה, כדי שנוכל לעבדו בשמחה ובטוב לבב כל הימים, לקדש שמו בעולם ולעשות לו נחת רוח לאורך ימים ושנים.